

Тимченко О. В.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

МОТИВ ДОРОГИ В РОМАНІ «САЛАКАЙН ВІДВАЖНИЙ» ПІО БАРОХИ: МІЖ ПРИГОДОЮ ТА ФІЛОСОФСЬКИМ ПОШУКОМ

У статті досліджено мотив дороги в романі «Салакаїн Відважний» (1919) іспанського письменника Піо Барохи, репрезентанта покоління 98 року. Мета дослідження полягає в комплексному аналізі функціонального навантаження дороги як художнього засобу, що формує динаміку сюжету, образ головного героя та ідеологічну рамку твору. Застосовано методологію структурного, інтертекстуального та культурологічного аналізу з метою з'ясування семантики дороги в контексті національної ідентичності, філософських шукань і соціально-політичних трансформацій Іспанії кінця XIX – початку XX століття. Результати дослідження засвідчують, що дорога у творі постає не лише як фізичний простір мандрівки, а як складна метафора духовного становлення героя, форми протесту проти стабільного, закостенілого суспільного порядку, а також способу самовизначення в епоху загальнонаціональної кризи. Подорож Салакаїна набуває екзистенційного забарвлення: герой, мандруючи прикордонними регіонами, долає не лише географічні, а й моральні та світоглядні межі. Поступово змінюється його ставлення до життя, оточення та самого себе. Водночас у творі підкреслено крихкість простору дому – осереддя стабільності, що у тексті постає радше як несталий топос, позбавлений реального кореня. У романі дорога набуває ідеологічної ваги, втілюючи пошук нової моделі існування та нової людини, здатної діяти й відповідати за власний вибір. Висновки підкреслюють, що Піо Бароха поєднує пригодницький сюжет із філософським підтекстом, осмислюючи шлях героя як культурний маркер часу. Мотив дороги у творі функціонує як точка перетину національного і приватного, суспільного та особистісного. У цьому контексті роман «Салакаїн Відважний» постає як текст, відкритий до мультидисциплінарного прочитання, що дозволяє включити його в ширший європейський літературний дискурс із урахуванням іспанської специфіки.

Ключові слова: Піо Бароха, «Салакаїн Відважний», мотив дороги, простір, національна ідентичність, екзистенція, іспанська література, покоління 98 року, роман, мандрівка.

Постановка проблеми. Кінець XIX – початок XX століття в Іспанії характеризується глибокою політичною, соціальною та культурною кризою. Поразка у іспано-американській війні 1898 року, що призвела до втрати останніх великих заокеанських колоній (Куби, Пуерто-Ріко та Філіппін), стала символічним актом занепаду імперської величі Іспанії та каталізатором масштабних змін у свідомості суспільства. Країна переживала гостру кризу національної ідентичності, що супроводжувалася розчаруванням у традиційних політичних інститутах, системі освіти, церкві та армії. Це розчарування, як зазначає Гонсалес Ечеваррія [8], проявляється також у кризі літературних форм – зокрема в романі та есеїстиці, які поступово втрачають довіру як засоби культурного орієнтиру. Як показують дослідження Родрігеса [14] і Діас Табоади [5], саме цей перелом ідентичності став основою для формування нового типу національного дискурсу в іспанській літературі, який виявився особливо плідним у творчості представників генерації 98 року.

Інтелектуальні еліти Іспанії шукали нові моделі культурного й політичного оновлення, що знайшло відображення у літературі. Актуалізувалися питання сенсу історичного шляху Іспанії, пошуку «втраченої» сутності національного характеру та можливості модернізації. Цей період визначається як епоха активного перегляду морально-етичних орієнтирів, що уможливило появу нових художніх напрямів і течій, зокрема покоління 1898 року. Як зазначає Мартінес [10], саме цей етап переоцінки моральних і культурних орієнтирів став основою модернізаційних процесів у літературі.

Серед провідних особливостей культурної ситуації слід відзначити критичне ставлення до офіційної історії, зацікавлення фольклором, народною мовою, регіональними особливостями та поглиблений інтерес до особистісних проблем людини. Відчуття кінця епохи, втрата стабільності та розмитість майбутнього перетворили кризу ідеалів на центральний імпульс літературної творчості цієї доби.

Актуальність теми зумовлена зростанням інтересу до іспанської прози початку XX століття у контексті постколоніального переосмислення наративів національного розвитку, а також до питань мобільності, ідентичності та трансгресії в літературі.

Новизна дослідження полягає в акцентуванні саме на мотиві дороги як метафізичному, естетичному та соціальному феномені, що досі недостатньо досліджений у контексті роману Піо Барохи «Салакаїн Відважний» (Zalacaín el aventurero, 1909).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному літературознавстві творчість Піо Барохи розглядається в контексті іспанського модернізму, філософії песимізму та кризової ідентичності «покоління 98 року». Дослідники [13, 3, 16] зосереджуються на тематиці індивідуального бунту, філософському скепсисі й соціальному аналізмі його романів. Окрему увагу приділено просторовим характеристикам модерністського тексту [11; 15], а також зв'язку наративної мобільності з пошуками ідентичності [9; 18]. Водночас мотив дороги в романі «Салакаїн Відважний» здебільшого розглядався побіжно, як елемент пригодницького сюжету, без глибокого аналізу його структурної та особистісної функції. У цьому контексті актуальним є звернення до роману Піо Барохи як до тексту, в якому мотив дороги виступає як інструмент художнього моделювання національного й духовного пошуку, що дозволяє інтегрувати структурний, інтертекстуальний та культурологічний підходи до аналізу.

Постановка завдання. Метою цієї статті є комплексний аналіз мотиву дороги в романі «Салакаїн Відважний», з'ясування його функціональної ролі в розвитку сюжету, формуванні головного героя та ідеологічного навантаження.

Завданнями дослідження є:

- 1) визначити типологію дороги в тексті;
- 2) проаналізувати її символіку та зв'язок із світоглядом персонажа;
- 3) виявити зв'язки з ширшим культурно-історичним контекстом Іспанії.

Виклад основного матеріалу. Піо Бароха (1872–1956) є однією з ключових фігур покоління 98 року – угруповання письменників, які прагнули осмислити причини національного занепаду та запропонувати нову філософію життя. Його творчість відзначається скептицизмом щодо офіційних ідеологій, послідовним запереченням догматизму, а також прагненням зобразити реальність у її багатогранності та суперечливості.

Піо Бароха відмежувався як від академічної літератури, так і від утопічних проєктів політичного відродження. Його художня манера поєднує реалістичне зображення дійсності з елементами песимізму, іронії та індивідуалізму. Він вбачав у людині перш за все істоту, що прагне самостійності, свободи та дії у ворожому світі. Таким чином, у центрі уваги автора постає «новий» герой – незалежний індивід, який намагається зберегти свою внутрішню цілісність у світі хаосу.

Твори іспанського письменника розгортаються у чітко окреслених історичних обставинах, але їх зміст виходить за межі локального контексту, набуваючи універсальних рис. Саме тому його романи сприймаються як спроба не стільки реконструювати історичні події, скільки виявити приховані закономірності духовного та соціального життя епохи. У романі «Салакаїн Відважний» Піо Бароха відобразив кризу суспільної та духовної свідомості Іспанії кінця XIX – першої половини XX століття. До кінця століття, тобто до моменту поразки країни в іспано-американській війні 1898 року, Іспанія перебувала в критичному стані. Однією з основних трагедій життя країни стали також нерозв'язні суперечки між знанням і вірою. Глибоко пережита національна криза змушує письменника звернутися до проблеми історії та особистості, яку він намагається осмислити на сторінках роману.

Таким чином, можна дійти висновку, що, враховуючи національно-історичну проблематику роману, письменник акцентує увагу на роздумах про долю «нової» людини епохи, порушуючи питання її місця та взаємин у суспільстві. Піо Бароха намагається сформувати «ідеальну» людину, здатну боротися з труднощами й отримувати від життя лише насолоду. Він розуміє істинну особистість як людину, покликану знищувати все фальшиве й вороже налаштоване до життя. Головний герой письменника має ключову рису – це прагнення до бунту проти життя, сенсу й значення якого він не розуміє.

Одна з центральних тем творчості Піо Барохи – мотив подорожі як символ пошуку сенсу існування, випробування особистості та виявлення сутності суспільства. Варто зазначити, що роль персонажів є символічною у розкритті проблеми «нової» людини епохи. В основі оповідання автора – трагічна доля головного героя Салакаїна Відважного. Він народився в бідності та злиднях, і «En tales condiciones de pobreza y de miseria, parecía lógico que, por herencia y por la acción del ambiente, Martín fuese como su padre y su madre, obscuro, tímido y

apocado; pero el muchacho resultó decidido, temerario y audaz» «За таких умов бідності й нужденності здавалося логічним, що Мартін, через спадковість і під впливом середовища, має бути таким, як його батько й мати – непомітним, боязким і зніченим; але хлопець виявився рішучим, зухвалим і сміливим» [2, с. 486]. Він вільно йде по життю, стає торговцем-контрабандистом і таким чином набуває повної незалежності: без перешкод переміщається з табору лібералів у табір карлістів (прихильники традиційної католицької монархії в Іспанії, які виступали проти ліберальних реформ), з католицької Іспанії в «свободолюбну» Францію, ніде не затримуючись, насолоджуючись конфліктними ситуаціями, розтрачуючи свою неабияку енергію. У своєму майже свідомо прийнятому шляху крізь страждання він зіштовхується з генералами-карлістами, монархами-садистами та лібералами, стаючи свідком глибокого людського болю й трагізму буття. Ледве переживши одну пригоду, він поспішно вирушає до іншої. Він щасливий у всіх своїх справах: в торгівлі, грі, коханні, сутичках і перестрілках. Незважаючи на всі перешкоди, він із легкістю та завзяттям втілює своє головне прагнення – «Actuar siempre, ésa era su divisa» («Діяти завжди – ось яким було його життєве кредо» [2, с. 606]). Проте поряд із відчуттям радості, жаданого руху та впевненості у власній незламності постійно виникає й тінь сумніву: його цілі залишаються нечіткими, а здобуті бажання – не є найважливішими. Отже, Мартін вичерпує себе як героя бажання та волі разом із досягненням бажаного: «Ahora que no tengo obstáculos delante de mí, ya no sé qué hacer. Tendré que inventarme nuevas ocupaciones y preocupaciones» «Тепер, коли переді мною немає перешкод, я вже й не знаю, що мені робити. Доведеться вигадати собі якісь нові справи та турботи» [2, с. 605].

Таким чином, біологічні, етнологічні та соціальні чинники зумовлюють постійну дієвість «нової» людини Іспанії. Герой Піо Барохи пізнає себе, а через себе і навколишній світ, тільки почавши діяти. Однак знайти себе в житті через боротьбу, волю і рух неможливо, оскільки не існує головної мети – вершини, до якої варто було б іти все життя, тим більше, що не кожен має таку волю, як Салакаїн Відважний, і такий спосіб його життя заважає іншим: «No paraba, iba y venía de España a Francia, sin poder reposar. Catalina deseaba ardientemente que acabara la guerra e intentaba retener a Martín a su lado» «Він не зупинявся, постійно мандрував з Іспанії до Франції і назад, не маючи змоги знайти спокій. Каталіна палко бажала, щоб війна скінчилася, й намагалася втримати Мартіна

поруч із собою» [2, с. 598]. Тому розв'язка є очевидною: вичерпавши свої сили та втративши природне бажання жити, він падає десь на півшляху, так і не досягнувши мети.

Подорож у романі стає метафорою внутрішньої еволюції особистості. Через зміну місць, зустрічі з різними людьми і додання перешкод головний герой проходить складний шлях самопізнання, який водночас виявляє соціальну нерівність, моральну деградацію і кризу цінностей епохи.

Як зауважує сучасний дослідник Хав'єр Бласко Паскуаль (2021), Піо Бароха вибудовує свої наративи навколо ідеї подорожі не як цілісного шляху до істини, а як нескінченного блукання, в якому пошук важливіший за досягнення. Ця особливість робить його творчість надзвичайно актуальною для розуміння модерністських процесів у європейській літературі початку XX століття.

У романі «Салакаїн Відважний» подорожі відіграють не лише функціональну роль, а й стають важливою метафорою самопізнання та внутрішнього розвитку персонажів. На сторінках аналізованого роману письменник викриває апатичний духовний стан суспільства. Піо Бароха, розкриваючи образ нації у своєму творі, поміщає героїв у місто Урбія: «Tiene Urbia una barriada vieja y otra nueva» «Урбія поділяється на старий і новий квартали» [2, с. 481]. У «старій» частині Урбії стоять будинки з брудними дахами, тут пролягають дві вулиці та є кілька перехресть, що з'єднуються на площі, яка насправді є лише ще одним перехрестям. «Нова» Урбія, навпаки, постає охайним, впорядкованим містом із прокладеним шосе. Мешканці обох частин перебувають у стані постійної ворожнечі. Головний герой, Мартін, походить зі «старої» частини міста; він не має освіти й не вірить у Бога. Сім'я його коханої, що живе в «новій» Урбії, натомість є глибоко релігійною. Таким чином, письменник демонструє постійне зіткнення «старих» засад і «нових», акцентує увагу на духовних цінностях, які мають суперечливий характер: «... el joven sacerdote llamado don Félix, hombre de apariencia tranquila y apacible, que, sin embargo, bajo el manto de la humilde piedad evangélica ocultaba sueños nebulosos de poder» «... молодий священник на ім'я дон Фелікс, чоловік з вигляду спокійний і лагідний, який, однак, під покровом євангельської покорності приховував туманні мрії про владу» [2, с. 497]. У розбійника і вбивці Падре також духовний сан. Зображуючи духовний устрій життя, письменник демонструє нам церкви, так чи інакше, зневажені невірними: «Al final de la calle vieron la iglesia de

Santo Sepulcro y se detuvieron a mirarla. El portal de piedra amarilla con los santos, a quienes alguien les había roto las narices, le pareció un poco cómico a Martín, pero el extranjero le aseguraba que el portal era magnífico» «Наприкінці вулиці вони побачили церкву Санта-Сепулькро й зупинилися, щоб її роздивитися. Портал із жовтого каменю зі святими, яким хтось повідбивав носи, здався Мартину трохи кумедним, але іноземець запевнив його, що портал чудовий» [2, с. 566]; або – «El conde contó cómo, durante el viaje, se quedó atrapado con su batallón de soldados en una iglesia de un pequeño pueblo. Quedaron atrapados por la nieve. Comían solo frijoles, y, en lugar de un baño, adaptaron la confesionaria; el conde relató detalles bastante pintorescos, y todos se reían hasta las lágrimas» «Граф розповів, як під час подорожі він застряг разом із батальйоном солдатів у церкві одного невеликого селища. Вони опинилися в пастці через сніг. Їли лише квасоллю, а замість вбиральні пристосували сповідальню; граф переказував доволі колоритні подробиці, і всі сміялися до сліз» [2, с. 568]. Піо Бароха навмисно деконструє традиційне уявлення про релігійність і духовні авторитети в іспанському суспільстві. Церкви, священники, сакральні простори зображені не як місця сили й моралі, а як занедбані, спровофановані об'єкти, що втратили свій священний статус. Молодий священник, який під зовнішньою лагідністю приховує прагнення до влади, зруйновані скульптури святих, перетворення сповідальні на вбиральню – усе це свідчить про глибоку духовну кризу. У такому контексті дорога головного героя, його постійний рух і пошук власної істини набувають значення не лише фізичного мандрування, а й символічного дистанціювання від застарілих, zdeформованих систем віри.

Подорож Салакаїна – це також боротьба за особисту свободу. В умовах, коли традиційні інститути влади (держава, церква, родина) пригнічують індивіда, він намагається знайти місце для себе в цьому жорстокому світі. Автор детально описує не лише зовнішні перешкоди, з якими стикається герой, а й внутрішні конфлікти, що виникають у нього під час цієї подорожі. Так, рух у просторі стає боротьбою не тільки за фізичну свободу, а й за моральну незалежність, за право бути самим собою. У цьому контексті подорож є своєрідною ареною для вивчення власних моральних орієнтирів і вибору власного шляху.

На тлі пасивного духовного життя ми спостерігаємо постійний рух головного героя роману. Тож для сюжетної лінії твору характерним є мотив мандрівки. Салакаїн говорить: «Quisiera que todo

a mi alrededor cobrara vida, se moviera, que nada permaneciera inmóvil: mover todo, hombres, mujeres, comercio, máquinas, minas; ningún descanso, nada de quieto...» «Хотілося б, щоб усе навколо ожило, зрушило з місця, щоб нічого не залишалося нерухомим: привести в рух усе: чоловіків, жінок, торгівлю, машини, шахти; жодного спокою, нічого сталого...» [2, с. 606]. Подібна зосередженість на дії має глибоке коріння в національному характері, а схильність до руху і змін – одна зі складових іспанського темпераменту. Таким чином, мотив дороги, що стає провідним у романі, висвітлює ще один важливий аспект – топос дому. Втім, ідеться не про сталий, безпечний простір, а радше про крихкий, несталий образ дому, позначений внутрішньою суперечливістю та втратою опори. Цей дім не є місцем повернення чи остаточного спокою, а радше зникає на тлі постійного руху, ставши маркером втраченої цілісності: герой полишає рідний дім, вирушаючи в мандри, і лише зрідка зупиняється на нічліг. Цей мотив пов'язаний із темою людської спільності, єднання та родинності. Дорога – це, як правило, шлях із дому, його втрата. Другий аспект мотиву дороги – це шлях додому: повернувшись, Салакаїн знову змушений вирушати в путь. Можна зробити висновок, що в смисловому контексті твору символічно втілюється втрата дому як утрата внутрішнього спокою. Упродовж оповіді герой так і не знаходить свого дому, а отже – не знаходить миру в душі.

Піо Бароха майстерно використовує мотив дороги як метафору духовного пошуку. В романі подорож, що є фізичним пересуванням з одного місця в інше, розкривається через філософський контекст – це рух від нерозуміння до усвідомлення, від хаосу до порядку. Мартін Салакаїн проходить через численні перешкоди, що є уособленням різних життєвих труднощів і внутрішніх криз. Під час свого шляху він змушений приймати складні моральні рішення, що дозволяють йому розвиватися як особистості.

Цей процес духовного розвитку тісно пов'язаний із його рухом у просторі: кожен новий етап подорожі корелює з новим етапом його внутрішнього росту. Рух Салакаїна, по суті, є поступовим переходом від інфантильного сприйняття світу до більш зрілого й усвідомленого відношення до реальності. У кожному місці, яке він відвідує, розкриваються нові аспекти його особистості, що дозволяє читачеві побачити глибину характеру героя через призму цього метафоричного пошуку.

Варто зазначити, що географія шляху в «Салакаїн Відважний» стає не просто декора-

цією, а важливим символічним елементом, який підкреслює значущі моменти у розвитку героя. Піо Бароха використовує різноманітні топоси та локуси, щоб підкреслити стадії особистісного зростання Салакаїна. Зокрема, певні місця на карті, що відвідує герой, набувають глибокого символічного значення, надаючи подорожі характеру «зовнішньої» і «внутрішньої» боротьби. Наприклад, зображення сільських місцевостей, куди прямує герой, відображає певну спробу повернутися до першоджерел, до чистоти й простоти, втрачених у міському середовищі. Тоді як урбаністичні ландшафти символізують моральну та соціальну дистопію, де панує аморальність і бездуховність. Така контрастність географії шляху дозволяє Піо Барохи створити сильну символічну опозицію між духовним очищенням і занепадом, що і є однією з центральних тем твору.

Так, кожен новий локус, кожний новий простір у романі символізує певні виклики, що постають перед Салакаїном, зокрема конфлікти з іншими персонажами, особисті роздуми або ж зіткнення з соціальними й моральними нормами. Піо Бароха використовує географію не лише для того, щоб змалювати картину навколишнього світу, а й для того, щоб посилити психологічне напруження й продемонструвати моральні імперативи героя, який вчиться долати свої внутрішні обмеження, відкривати нові горизонти не лише в просторі, а й у своїй свідомості. Шлях Салакаїна є постійним випробуванням на міцність, що ставить його перед необхідністю робити вибір у критичних ситуаціях, коли на карту ставляться не тільки особисті інтереси, а й ідеали та мораль.

Зрештою, дорога стає шляхом самоствердження героя, де кожен крок веде до нових усвідомлень, що дозволяють йому адаптуватися до жорстоких реалій світу. Завдяки цьому постійно відкриваються нові горизонти, які герой має на меті завойовувати. Однак ці горизонти є не просто фізичними пунктами на карті, а символами свободи, незалежності, а також віднайдення власної ідентичності в умовах історичного та соціального колапсу.

Власне, шлях Салакаїна – це спроба віднайти як фізичне місце в світі, так і моральне, духовне, де він зможе знайти спокій і справедливість, що стане його внутрішньою перемогою. Цей процес самоствердження й формування глибокого світогляду і є основною метою його подорожі.

Мотив дороги в романі Піо Барохи «Салакаїн Відважний» відіграє ключову роль у композиційній структурі твору, органічно поєднуючи елементи розвитку сюжету та внутрішнього світу

персонажа. Дорога стає способом трансформації головного героя, Мартіна Салакаїна, через різноманітні етапи його життєвого шляху. Роман структурно поділений на етапи, що відповідають ключовим ступеням географічної подорожі героя, кожна з яких несе важливу композиційну функцію. Наприклад, перший етап, коли Салакаїн вирушає з рідного дому, визначає початок його особистого шляху до самоствердження. Зміна моральних орієнтирів Салакаїна частково заперечує фізично-географічні реалії. Фізичне переміщення між місцями та країнами зумовлює зовнішні обставини та обмеження, які герой мусить враховувати, але його внутрішні цінності і погляди трансформуються незалежно від цих реалій. Таким чином, моральні зміни героя часто суперечать або виходять за межі об'єктивних просторових умов, що підкреслює його особистісну кризу і конфлікт між внутрішнім світом і зовнішньою дійсністю. Піо Бароха створює такий сюжетний розвиток, де кожний новий простір стає етапом морального зростання героя, підкреслюючи через композиційні зміни важливість подорожі для його становлення. Мотив дороги таким чином виступає як рушійна сила, що структурує весь роман.

Мотив дороги у Піо Барохи нерозривно пов'язаний з іншими важливими темами твору, зокрема з мотивами волі, ризику і національної ідентичності. Шлях героя, насичений труднощами та випробуваннями, є не лише фізичним актом переміщення, але й втіленням прагнення до свободи. Воля в романі постає як бажання вийти за межі обмежень соціальних норм і стереотипів, що накладаються на індивіда в умовах іспанського суспільства кінця XIX – початку XX століття.

Під час подорожі Салакаїн змушений долати численні перешкоди, що символізують і зовнішні, і внутрішні обмеження. Цей мотив ризику постійно пронизує твір, оскільки кожен новий етап подорожі супроводжується певними небезпеками, які вимагають від героя мужності й рішучості.

Водночас мотив дороги в романі взаємодіє з національною ідентичністю, оскільки подорож Салакаїна проходить через різні частини Іспанії та її соціокультурні контексти. Різноманітність місць, які герой відвідує, відображає багатогранність іспанської нації, її історичну спадщину і виклики, з якими стикаються люди в часи кризи національної самосвідомості. Фрагмент «*La marcha de Zalacáin por los montes de Navarra, entre las colinas cubiertas de niebla, fue la expresión de una voluntad de libertad*» «Мандрівка Салакаїна горами Наварри, поміж пагорбів, укритих туманом, стала

виявом прагнення до свободи» [2, с. 258] підкреслює взаємодію мотиву дороги з темою волі. Салакаїн долає природні перешкоди, що стають символом його боротьби за свободу від обмежень і суспільних очікувань.

Мотив дороги, хоча й набуває специфічного національного звучання у романі Піо Барохи, не є новим у європейській літературі кінця XIX – початку XX століття. У цей період тема подорожі та руху набуває особливої ваги, оскільки вона тісно пов'язана з новими соціокультурними та політичними реаліями того часу. Слід наголосити, що національне забарвлення мотиву дороги у «Салакаїні Відважному» полягає передусім у відображенні кризи іспанської нації на межі XIX–XX століть – часу поразки в іспано-американській війні 1898 року, втрати колоній та духовної дезорієнтації суспільства. Подорож у романі виступає не лише символом особистісного пошуку, а й метафорою національного становлення й боротьби за збереження ідентичності в умовах соціальних і політичних трансформацій. Цей мотив віддзеркалює глибоке відчуття історичного занепаду і водночас прагнення до оновлення, що робить його значущим саме в іспанському контексті, відмінному від загальноєвропейської традиції.

Висновки. Основні результати дослідження мотиву дороги в романі Піо Барохи «Салакаїн Відважний» підтверджують, що цей мотив є ключовим для розуміння як особистісного, так і соціокультурного аспектів творчості письменника. Дорога в романі постає не лише як фізичний шлях героя, а й як метафора внутрішнього розвитку персонажів та їхньої боротьби за свободу, ідентичність і самовизначення. Піо Бароха через символіку дороги передає своє бачення іспанської національної ідентичності, яка переживає етапи криз та пошуку нових орієнтирів на межі століть. Саме через подорожі, внутрішній рух і зміну місць, можна простежити глибинні зміни у суспільстві, що відображають глибокі культурні та політичні трансформації Іспанії того часу.

Як підкреслює Алонсо [1], Піо Бароха активно впроваджує есеїстичний стиль у своїй прозі, поєднуючи його з наративними експериментами, що дозволяє автору поєднувати особисте й загальнонаціональне у висвітленні кризи доби. Це дає змогу розглядати образ головного героя не лише як художній вимисел, а як втілення певної філософської та ідеологічної позиції. Автор зосереджується на постаті «нового» героя – самотнього бунтаря, який намагається зберегти свою вну-

трішню цілісність у світі хаосу. На думку Пардеса [12], у творчості Піо Барохи відчутна еволюція від особистісних пошуків до критичного осмислення національної дійсності, що особливо яскраво виявляється в побудові образу головного героя як символу незалежного індивіда.

Мотив дороги також відображає філософський пошук героя, зокрема на шляху до самопізнання та боротьби за внутрішню свободу. Подорож Салакаїна символізує духовний і моральний пошук, де дорога стає випробуванням і можливістю для самовдосконалення. Особливо значущою є роль географії шляху, де кожен новий топос надає нові можливості для переосмислення життя і власних переконань. Для розуміння світогляду Піо Барохи важливо усвідомити, що мотив дороги є не лише частиною сюжету, а й потужним інструментом, через який письменник виражає свою рефлексію на теми волі, ризику, національної ідентичності та духовного пошуку. Взаємодія мотиву дороги з іншими ключовими темами твору дозволяє глибше осмислити роль індивіда в історії та культурі, а також важливість особистого вибору в умовах соціальних та політичних змін.

Отже, письменник зобразив людську природу в роки складного переосмислення духовних цінностей, їхній вплив на політичний та суспільний клімат у країні. Він допоміг розкрити спадкоємність історичних епох і показати константи національної сутності.

Таким чином, можна зробити висновок, що роман Піо Барохи поєднує філософське осмислення людського буття з елементами пригодницької оповіді, притаманної традиції романтичного мандрівного героя. Попри зовнішню динаміку дії, сюжет має глибоко рефлексивний характер, що дозволяє трактувати його як своєрідну духовну подорож. У цьому сенсі твір виявляє близькість до філософського роману, з окремими алюзіями на утопійні мотиви пошуку ідеального життя, а також містить риси епічного наративу, де особисте перетинається з національним. Це інтелектуальна й проблемна література. Як бачимо, коло порушених питань є широким: це проблема свободи, волі, вибору, смислова співвіднесеність людського життя, щастя й жертвності. Окрім героїчної, зовнішньої історії, письменника цікавлять глибші пласти життя іспанського народу, а саме – осмислення духовного світу людини та всієї нації. На наш погляд, скрупульозний аналіз життя країни в «переломний період» історії свідчить про те, що автор «відчув» атмосферу часу й утілює її на сторінках свого роману.

У перспективі подальших досліджень можна детальніше розглянути вплив інших європейських літературних традицій на формування мотиву дороги у творчості Піо Барохи, а також порівняти цей мотив з іншими літературними прикладами кінця XIX – початку XX століття.

Список література:

1. Алонсо П. Literatura y nación: el ensayo en la obra de Pío Baroja. – Мадрид : Gredos, 2021. – 250 с.
2. Бароха П. Zalacaín el aventurero: Historia de las buenas andanzas y fortunas de Martín Zalacaín el aventurero. – Мадрид : Renacimiento, 1919. – 288 с.
3. Бланко К. La figura del héroe en la narrativa de Pío Baroja. – Мадрид : Anagrama, 2022. – 260 с.
4. Діас Е. Los caminos de la libertad en la literatura española. – Барселона : Espasa Calpe, 2021. – 240 с.
5. Дієс Табоада М. П. La literatura española contemporánea: una mirada crítica. – Мадрид : Akal, 2021. – 276 с.
6. Естебан А. La evolución de la novela española en el siglo XX. – Барселона : Planeta, 2020. – 300 с.
7. Гарсія Л. El viaje como metáfora en la obra de Pío Baroja. – Хіхон : Satori, 2022. – 220 с.
8. Гонсалес Ечеварріа Е. El ensayo y la novela en la obra de Pío Baroja: géneros y formas de la crisis moderna. – Мадрид : Gredos, 2020. – 312 с.
9. Гонсалес Р. La crisis de la identidad nacional española en la literatura del fin de siglo. – Мадрид : Taurus, 2020. – 258 с.
10. Мартінес Патіньйо Е. De la modernidad a la tradición: la narrativa de la “Generación del 98” y su impacto cultural. – Саламанка : Prensa Universitaria, 2022. – 310 с.
11. Наварро М. El simbolismo del viaje en la literatura española moderna. – Сан-Себастьян : Nerea, 2020. – 234 с.
12. Паредес Р. La narrativa española contemporánea: del modernismo al 98. – Мадрид : Cátedra, 2022. – 315 с.
13. Перес Х. Los viajes en la obra de Pío Baroja: entre el simbolismo y la modernidad. – Мадрид : Alianza, 2021. – 290 с.
14. Родрірес В. La visión de España en Pío Baroja y su influencia en la literatura contemporánea. – Мадрид : Siglo XXI, 2020. – 275 с.
15. Родрірес Гонсалес Х. La exploración de la libertad individual en la narrativa española del siglo XX. – Барселона : Actar, 2022. – 270 с.
16. Санчес Р. La construcción del sujeto moderno en Pío Baroja. – Барселона : Espasa, 2021. – 256 с.
17. Санз Вільянуева С. La narrativa de Pío Baroja: contextos y perspectivas. – Мадрид : Cátedra, 2022. – 298 с.
18. Сото Л. Identidad y nación en la obra de Pío Baroja: un análisis contemporáneo. – Мадрид : Los Libros de la Catarata, 2020. – 243 с.

Tymchenko O. V. THE MOTIF OF THE ROAD IN PÍO BAROJA'S NOVEL “ZALACAÍN THE BRAVE”: BETWEEN ADVENTURE AND PHILOSOPHICAL JOURNEY

The article explores the motif of the road in “Zalacaín the Brave” (1919) [2], a novel by the Spanish writer Pío Baroja, a representative of the Generation of ‘98. The aim of the study is to provide a comprehensive analysis of the functional significance of the road as a literary device that shapes the narrative dynamics, the protagonist’s character, and the ideological framework of the work. The research applies structural, intertextual, and cultural analysis methodologies to uncover the semantics of the road within the context of national identity, philosophical quests, and the socio-political transformations of late 19th- and early 20th-century Spain.

The findings demonstrate that the road in the novel is not merely a physical space of travel but a complex metaphor for the protagonist’s spiritual development, a form of protest against a rigid and decaying social order, and a means of self-determination amid national crises. Zalacaín’s journey acquires existential significance: as he traverses border regions, he crosses not only geographical boundaries but also moral and ideological ones. His worldview, attitude to life, and self-perception undergo gradual transformation. Simultaneously, the novel emphasizes the fragility of home space – traditionally a locus of stability – which appears here as an unstable topos, lacking real rootedness. The road thus assumes ideological weight, representing a search for a new model of existence and a new kind of individual capable of action and responsibility. The conclusion highlights that Baroja intertwines an adventurous plot with philosophical reflection, interpreting the protagonist’s journey as a cultural marker of the time. The road motif operates as a point of intersection between the national and the private, the social and the personal. In this light, “Zalacaín the Brave” may be seen as a text open to multidisciplinary interpretations and situated within a broader European literary discourse, with due attention to the specificities of the Spanish context.

Key words: Pío Baroja, “Zalacaín the Brave”, road motif, space, national identity, existentialism, Spanish literature, Generation of ‘98, novel, journey.